

Μαθηματικά I

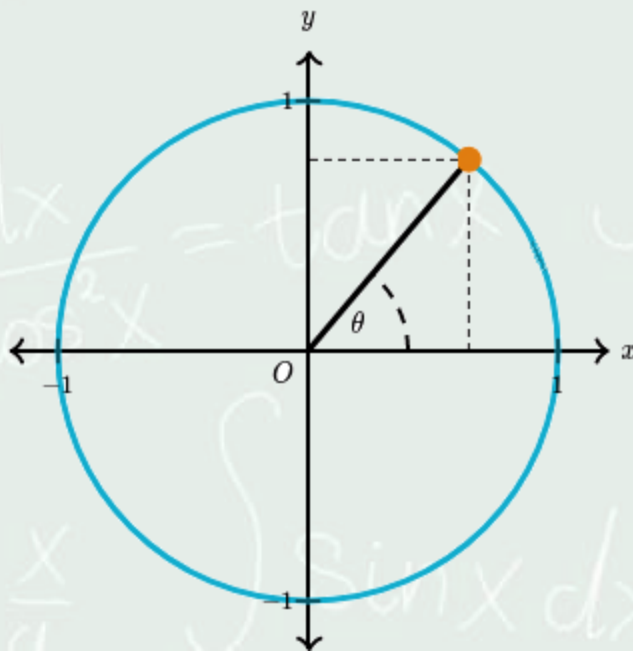
Υπερβατικές Συναρτήσεις

Ιωάννης Τσιμπερίδης
itsimper@cs.duth.gr

Τριγωνομετρικές (I)

Μοναδιαίος κύκλος ονομάζεται ένας κύκλος το κέντρο του οποίου είναι στην αρχή των αξόνων του Καρτεσιανού επιπέδου και έχει ακτίνα 1.

Κάθε σημείο αυτού του κύκλου ορίζει μια γωνία η οποία σχηματίζεται από την ακτίνα του κύκλου σε εκείνο το σημείο και τον άξονα x . Επίσης, η ακτίνα από αυτό το σημείο έχει μία προβολή στον άξονα των x και μία προβολή στο άξονα y . Οι προβολές αυτές, οι οποίες μπορούν να πάρουν τιμή μεταξύ του -1 και του 1 , ορίζουν τις τιμές για τις τριγωνομετρικές συναρτήσεις της αντίστοιχης γωνίας.

Τριγωνομετρικές (II)

Οι τριγωνομετρικές συναρτήσεις είναι οι:

- **Ημίτονο (sine, sin)**. Είναι η προβολή της ακτίνας του σημείου στον άξονα y .
- **Συνημίτονο (cosine, cos)**. Είναι η προβολή της ακτίνας του σημείου στον άξονα x .
- **Εφαπτομένη (tangent, tan)**. Είναι $\tan x = \frac{\sin x}{\cos x}$.
- **Συνεφαπτομένη (cotangent, cot)**. Είναι $\cot x = \frac{\cos x}{\sin x}$.
- **Τέμνουσα (secant, sec)**. Είναι $\sec x = \frac{1}{\cos x}$.
- **Συντέμνουσα (cosecant, csc)**. Είναι $\csc x = \frac{1}{\sin x}$.

Τριγωνομετρικές Ταυτότητες

Για κάθε x, x_1, x_2 , ισχύουν τα εξής:

$$\sin^2 x + \cos^2 x = 1$$

$$\cos^2 x = \frac{1 + \cos(2x)}{2}$$

$$\sin^2 x = \frac{1 - \cos(2x)}{2}$$

$$\cos(2x) = \cos^2 x - \sin^2 x$$

$$\sin(2x) = 2 \sin x \cos x$$

$$\cos(x_1 + x_2) = \cos x_1 \cos x_2 - \sin x_1 \sin x_2$$

$$\sin(x_1 + x_2) = \sin x_1 \cos x_2 + \cos x_1 \sin x_2$$

Παραδείγματα

Ως γνωστό $\sin(x + 2\pi) = \sin x$.

Αυτό μπορεί να αποδειχθεί ως εξής:

$$\sin(x + 2\pi) = \sin x \cos 2\pi + \cos x \sin 2\pi = \sin x \cdot 1 + \cos x \cdot 0 = \sin x$$

Επίσης, η ταυτότητα $\sin(2x) = 2 \sin x \cos x$ αποδεικνύεται ότι ισχύει, ως εξής:

$$\sin(2x) = \sin(x + x) = \sin x \cos x + \cos x \sin x = 2 \sin x \cos x$$

Ακόμα, για δοσμένο ημίτονο μιας άγνωστης γωνίας μπορεί να υπολογιστεί το συνημίτονό της, ως εξής:

$$\sin^2 x + \cos^2 x = 1 \Rightarrow \cos^2 x = 1 - \sin^2 x \Rightarrow \cos x = \pm \sqrt{1 - \sin^2 x}$$

Αντίστοιχα, μπορεί να υπολογιστεί το ημίτονο της γωνίας, δοσμένου συνημίτονου.

Εκθετικές

Εκθετικές συναρτήσεις καλούνται αυτές στις οποίες η ανεξάρτητη μεταβλητή βρίσκεται στον εκθέτη κάποιας ποσότητας. Για παράδειγμα:

$$y_1 = e^x$$

$$y_2 = 10^{2x+1}$$

$$y_3 = 2^{\sqrt{x}}$$

Στη διαχείριση αυτών των συναρτήσεων μπορούν να αξιοποιηθούν οι ιδιότητες δυνάμεων:

$$a^x \cdot a^y = a^{x+y}$$

$$\frac{a^x}{a^y} = a^{x-y}$$

$$(a^x)^y = a^{xy}$$

$$a^{-x} = \frac{1}{a^x}$$

$$a^{1/x} = \sqrt[x]{a}$$

Λογαριθμικές

Λογαριθμικές συναρτήσεις καλούνται αυτές στις οποίες η ανεξάρτητη μεταβλητή βρίσκεται εντός λογαρίθμου. Για παράδειγμα:

$$y_1 = \ln x$$

$$y_2 = \log_2(x + 1)$$

$$y_3 = 5 \log(2x)$$

Στη διαχείριση αυτών των συναρτήσεων μπορούν να αξιοποιηθούν οι ιδιότητες λογαρίθμων:

$$\log_a x + \log_a y = \log_a(xy)$$

$$\log_a x - \log_a y = \log_a \frac{x}{y}$$

$$\log_a x^k = k \log_a x$$

$$\log_a x = \frac{1}{\log_b a} \log_b x$$

Παράδειγμα

Να απλοποιηθεί η ακόλουθη έκφραση ώστε ο μόνος λογάριθμος που θα εμφανίζεται να είναι το $\ln 2$.

$$\ln(x + 1) - \frac{1}{2} \ln(x^2 + 2x + 1) + \ln 8 =$$

$$\ln(x + 1) - \frac{1}{2} \ln(x + 1)^2 + \ln 2^3 =$$

$$\ln(x + 1) - 2 \frac{1}{2} \ln(x + 1) + 3 \ln 2 =$$

$$3 \ln 2$$

Υπερβολικές

Οι υπερβολικές συναρτήσεις είναι οι ακόλουθες:

$$\sinh x = \frac{e^x - e^{-x}}{2}$$

$$\cosh x = \frac{e^x + e^{-x}}{2}$$

$$\tanh x = \frac{\sinh x}{\cosh x} = \frac{e^x - e^{-x}}{e^x + e^{-x}} = \frac{e^{2x} - 1}{e^{2x} + 1}$$

$$\coth x = \frac{\cosh x}{\sinh x} = \frac{e^x + e^{-x}}{e^x - e^{-x}} = \frac{e^{2x} + 1}{e^{2x} - 1}$$

$$\operatorname{csch} x = \frac{1}{\sinh x} = \frac{2}{e^x - e^{-x}}$$

$$\operatorname{sech} x = \frac{1}{\cosh x} = \frac{2}{e^x + e^{-x}}$$